

Hà Nội, ngày 15 tháng 11 năm 2023

BÁO CÁO THAM LUẬN
Hội nghị triển khai thực hiện Chương trình giám sát của
Quốc hội và Ủy ban Thường vụ Quốc hội năm 2024

Thực hiện Kế hoạch phục vụ hội nghị triển khai thực hiện Chương trình giám sát của Quốc hội và Ủy ban Thường vụ Quốc hội năm 2024, Thường trực Ủy ban Tài chính, Ngân sách (TCNS) xin tham luận một số nội dung trên cơ sở kết quả, tình hình thực hiện công tác giám sát năm 2023 và Kế hoạch triển khai hoạt động giám sát năm 2024 của Ủy ban TCNS như sau:

I. TÌNH HÌNH TRIỂN KHAI CHƯƠNG TRÌNH GIÁM SÁT NĂM 2023

Năm 2023 là năm giữa nhiệm kỳ 2021-2025, khối lượng công việc của Ủy ban TCNS tăng lên khá nhiều so với các năm trước, nhưng dưới sự chỉ đạo sát sao của Ủy ban Thường vụ Quốc hội, Ủy ban TCNS đã nỗ lực đổi mới, thực hiện đầy đủ, kịp thời và nâng cao hiệu quả công tác giám sát năm 2023.

1. Kết quả đạt được

a. Về thực hiện Chương trình giám sát của Quốc hội, UBTVQH

Ngay sau khi Quốc hội, UBTVQH ban hành chương trình giám sát của Quốc hội, UBTVQH năm 2023, Thường trực Ủy ban TCNS đã tổ chức thu thập thông tin, tài liệu, xác định mục tiêu nội dung đối tượng giám sát để xây dựng kế hoạch, chương trình giám sát năm 2023 của Ủy ban TCNS.

Ủy ban TCNS được giao là cơ quan thường trực Đoàn giám sát tối cao của Quốc hội chuyên đề “*Việc huy động, quản lý và sử dụng các nguồn lực phục vụ công tác phòng, chống dịch COVID-19; việc thực hiện chính sách, pháp luật về y tế cơ sở, y tế dự phòng*”. Thường trực Ủy ban TCNS đã chủ động tham mưu cho Đoàn giám sát xây dựng Kế hoạch, đề cương chi tiết gửi Chính phủ, các bộ, ngành, địa phương, các đoàn đại biểu Quốc hội để phối hợp triển khai công tác giám sát hiệu quả, tiết kiệm; tổng hợp kết quả giám sát, báo cáo Quốc hội tại Kỳ họp thứ 5, Quốc hội khóa XV và tham mưu trình Quốc hội ban hành Nghị quyết về nội dung này. Nghị quyết được Quốc hội ban hành đã quy định nhiều giải pháp tháo gỡ khó khăn trong thực tiễn, thúc đẩy hiệu quả hoạt động của hệ thống y tế cơ sở, y tế dự phòng, nâng cao chất lượng chăm sóc sức khỏe nhân dân.

Bên cạnh đó, Thường trực Ủy ban TCNS đã tham gia các Tổ công tác của các Đoàn giám sát chuyên đề “*Việc thực hiện chính sách, pháp luật về phát triển năng lượng giai đoạn 2016 - 2021*”, “*Việc triển khai thực hiện các nghị quyết của Quốc hội về các Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021 - 2025, giảm nghèo bền vững giai đoạn 2021 - 2025, phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2030*”, “*Việc thực hiện nghị quyết 88 và 51 của Quốc hội về đổi mới chương trình, sách giáo khoa phổ thông*”.

b. Về thực hiện Chương trình giám sát của Ủy ban TCNS

Trong năm 2013, hoạt động giám sát của Ủy ban TCNS tiếp tục được quan tâm, thực hiện thông qua nhiều phương thức như: giám sát thực tế, giám sát các báo cáo và tổ chức phiên giải trình. Qua hoạt động giám sát, Ủy ban TCNS đã thu thập được tình hình, thông tin, số liệu hữu ích về việc thực hiện chính sách pháp luật trong lĩnh vực tài chính – ngân sách nhà nước, kết quả thực hiện dự toán thu, chi NSNN năm 2023, phục vụ, nâng cao chất lượng các báo cáo thẩm tra thuộc lĩnh vực phụ trách. Nhiều kiến nghị của Ủy ban TCNS đã được Quốc hội, UBTVQH cụ thể hóa tại các Nghị quyết.

- Thực hiện quy định tại Nghị quyết số 74/2022/QH15 về đẩy mạnh việc thực hiện chính sách, pháp luật về thực hành tiết kiệm, chống lãng phí, Ủy ban TCNS tổ chức giám sát nội dung này, góp phần đôn đốc các Bộ, ngành, địa phương, tập trung rà soát, tăng cường công tác thực hành tiết kiệm, chống lãng phí, góp phần giảm thất thoát, lãng phí nguồn NSNN, tài chính công, tài sản công.

- Thực hiện kết luận của UBTVQH về công tác hoàn thuế giá trị gia tăng, Thường trực Ủy ban TCNS đã khẩn trương tổ chức giám sát chuyên đề “*Việc thực hiện các quy định pháp luật về hoàn thuế GTGT đối với xuất khẩu*” nhằm đánh giá thực trạng các vướng mắc của doanh nghiệp hiện nay trong hoàn thuế GTGT đối với xuất khẩu và đưa ra các kiến nghị, đề xuất với Chính phủ để tháo gỡ khó khăn, vướng mắc cho các doanh nghiệp một cách kịp thời và hiệu quả. Thường trực Ủy ban TCNS đã có Báo cáo gửi tới các Đại biểu Quốc hội tại Kỳ họp thứ 6, Quốc hội XV¹.

- Ủy ban TCNS đã tổ chức phiên giải trình về “*Việc thực hiện các kết luận, kiến nghị của Kiểm toán nhà nước đến hết niên độ ngân sách nhà nước năm 2021*”. Việc lựa chọn phiên giải trình được các Đại biểu Quốc hội, các cơ quan của Quốc hội, Chính phủ, KTNN, các bộ, ngành, địa phương đánh giá cao, góp phần giải quyết các tồn tại, hạn chế, khó khăn, vướng mắc trong thực hiện kết luận, kiến nghị của KTNN, đồng thời góp phần đôn đốc, tăng cường kỷ cương

¹ Báo cáo số 1595/BC-UBTCNS15 ngày 22/10/2023 về Báo cáo kết quả việc giám sát về việc thực hiện các quy định pháp luật về hoàn thuế GTGT đối với xuất khẩu UBTVQH.

trong quản lý, sử dụng NSNN, tài chính công, tài sản công và việc thực hiện kết luận, kiến nghị của KTNN theo yêu cầu từ các nghị quyết của Quốc hội về quyết toán NSNN.

2. Một số khó khăn trong quá trình thực hiện và nguyên nhân

Qua thực hiện nhiệm vụ giám sát năm 2023 của Ủy ban TCNS, Thường trực Ủy ban TCNS nhận thấy, một số khó khăn, vướng mắc sau:

Thứ nhất, về thời gian, nhân lực dành cho công tác giám sát: khối lượng công tác chuyên môn Ủy ban TCNS được giao về thẩm tra, báo cáo UBTVQH và Quốc hội là khá lớn; một số nội dung phát sinh đột xuất, không có trong kế hoạch công tác hằng năm, hơn nữa, thời gian trình của Chính phủ thường sát với các phiên họp UBTVQH; việc xây dựng kế hoạch, sắp xếp thời gian và nhân lực cho công tác giám sát đan xen cùng với các nhiệm vụ được giao của Ủy ban TCNS gặp khó khăn. Nội dung giám sát chuyên sâu lĩnh vực tài chính, ngân sách còn hạn chế do phải lồng ghép nhiều nội dung giám sát của Quốc hội và UBTVQH.

Thứ hai, về tiến độ, chất lượng báo cáo của đối tượng chịu sự giám sát gửi đến đoàn giám sát: một số cơ quan, đơn vị được giám sát gửi báo cáo đến Đoàn giám sát chậm so với thời gian yêu cầu; tài liệu báo cáo chỉ gửi khi Đoàn giám sát làm việc với Bộ, ngành, địa phương; nội dung báo cáo chưa đầy đủ theo đề cương yêu cầu, thông tin số liệu chưa được cập nhật, còn có sự sai khác giữa các lần báo cáo.

Thứ ba, công tác phối hợp, điều phối giữa các đoàn giám sát: Việc lựa chọn đối tượng chịu sự giám sát là các Bộ, ngành, địa phương còn trùng lặp với các Đoàn giám sát tối cao của Quốc hội và UBTVQH, Hội đồng dân tộc, các Ủy ban khác cùng giám sát tại thời điểm diễn ra sau kỳ họp Quốc hội, dẫn đến có trường hợp chồng chéo và địa phương phải làm việc với nhiều đoàn giám sát trong năm.

Thứ tư, công tác theo dõi hậu giám sát: Việc tiếp tục đôn đốc thực hiện kiến nghị giám sát của Ủy ban còn chưa đạt kết quả cao, việc thực hiện một số kiến nghị giám sát còn tồn đọng, kéo dài.

*** Về nguyên nhân**

- Các đối tượng giám sát chuẩn bị báo cáo chưa đáp ứng yêu cầu đặt ra, một số Bộ, ngành, địa phương cũng bị quá tải trong việc chuẩn bị các báo cáo phục vụ Đoàn giám sát của Quốc hội, UBTVQH và các Ủy ban của Quốc hội cũng như các hoạt động thẩm tra, giám sát, thanh tra, kiểm tra của các cơ quan có thẩm quyền khác, dẫn đến một số trường hợp báo cáo chậm tiến độ, chưa bảo đảm chất lượng.

- Nội dung giám sát có phạm vi rộng, tính chuyên môn sâu, khối lượng công việc lớn, yêu cầu gấp về tiến độ trong khi thời gian cho hoạt động giám sát; nguồn lực để thực hiện giám sát còn hạn chế. Dẫn đến trong một số trường hợp, cơ quan tiến hành giám sát chưa có điều kiện đi sâu xem xét kỹ lưỡng, cụ thể những nội dung giám sát.

- Sự phối hợp giữa hoạt động giám sát của Quốc hội, các cơ quan của Quốc hội với hoạt động kiểm toán, thanh tra, kiểm tra việc thực hiện pháp luật của các cơ quan hữu quan chưa thực sự chặt chẽ.

**** Bài học kinh nghiệm***

Từ thực tiễn chương trình giám sát năm 2023, Thường trực Ủy ban TCNS cho rằng, công tác giám sát cần lưu ý những vấn đề sau:

Một là, cần lựa chọn kỹ lưỡng về (i) nội dung giám sát, (ii) đối tượng và phạm vi giám sát, (iii) thời gian giám sát và (iv) nhân lực thực hiện giám sát... đề xuất Kế hoạch giám sát phù hợp, sát với yêu cầu thực tiễn, phù hợp với khả năng, nguồn lực triển khai thực hiện và bảo đảm tiết kiệm, hiệu quả.

Hai là, xây dựng kế hoạch giám sát chi tiết, cụ thể để bảo đảm tính khả thi; nội dung đề cương yêu cầu báo cáo giám sát cần được quan tâm yêu cầu báo cáo cụ thể các vấn đề thuộc chức năng nhiệm vụ của đối tượng chịu sự giám sát kèm theo các thông tin số liệu cập nhật đầy đủ.

Ba là, tiếp tục nghiên cứu đổi mới quy trình, cách thức tổ chức giám sát, hướng tới triển khai công tác giám sát đơn giản, hiệu quả, thiết thực.

Bốn là, quan tâm thực hiện các kết luận, kiến nghị sau giám sát; tăng cường sử dụng thông tin kết quả sau giám sát để phục vụ công tác thẩm tra báo cáo và xây dựng dự án luật, pháp lệnh.

II. VIỆC TRIỂN KHAI THỰC HIỆN NHIỆM VỤ GIÁM SÁT NĂM 2024

Trên cơ sở đánh giá kết quả đạt được, những vấn đề còn tồn tại, hạn chế và bài học kinh nghiệm từ triển khai hoạt động giám sát trong năm 2023, căn cứ kế hoạch, nhiệm vụ đề ra của năm 2024, Thường trực Ủy ban TCNS dự kiến kế hoạch giám sát của năm và thực hiện một số giải pháp để nâng cao hiệu quả, chất lượng công tác giám sát, cụ thể như sau:

1. Các nhiệm vụ trọng tâm năm 2024

Năm 2024, Ủy ban TCNS tiếp tục thực hiện nhiệm vụ được giao chủ trì, phối hợp trong triển khai các đoàn giám sát chuyên đề của Quốc hội, UBTVQH và các hoạt động giám sát, khảo sát thường xuyên của Ủy ban. Trong đó, tập trung các nhiệm vụ chính sau:

(1) Thực hiện Kế hoạch của đoàn giám sát chuyên đề Quốc hội về “Việc thực hiện Nghị quyết số 43/2022/QH15 ngày 11/01/2022 của Quốc hội về chính sách tài khóa, tiền tệ hỗ trợ Chương trình phục hồi, phát triển kinh tế - xã hội và các nghị quyết của Quốc hội về một số dự án quan trọng quốc gia đến hết năm 2023”. Đây là lần đầu tiên Quốc hội tiến hành giám sát tối cao việc tổ chức thực hiện đồng thời 08 Nghị quyết của Quốc hội liên quan đến chính sách tài khóa, tiền tệ thúc đẩy phục hồi và phát triển kinh tế - xã hội và các dự án quan trọng quốc gia (các dự án đã và đang trong quá trình triển khai thực hiện). Ủy ban TCNS là cơ quan chủ trì tham mưu giúp Đoàn giám sát về nội dung này; chủ trì, phối hợp với Ủy ban Kinh tế và các cơ quan khác của Quốc hội trong việc tổng hợp chung báo cáo kết quả giám sát. Đến nay, Thường trực Ủy ban TCNS đã tham mưu Đoàn giám sát ban hành Kế hoạch chi tiết và đề cương giám sát gửi văn bản đến các cơ quan, tổ chức chịu sự giám sát báo cáo theo đề cương của Đoàn giám sát. Trong các tháng đầu năm 2024 sẽ nhận lại báo cáo của các cơ quan, tổ chức đối tượng giám sát; triển khai công tác tổng hợp báo cáo và giám sát thực tế tại một số bộ, địa phương.

(2) Triển khai công tác giám sát của Ủy ban TCNS thông qua việc giám sát chuyên đề, tổ chức phiên giải trình những nội dung mà dư luận quan tâm trong lĩnh vực tài chính - ngân sách để kịp thời tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc trong thực tiễn và phục vụ công tác thẩm tra, báo cáo Quốc hội và UBTVQH về các nội dung: đánh giá bổ sung tình hình thực hiện ngân sách nhà nước năm 2023, triển khai nhiệm vụ NSNN năm 2024; báo cáo quyết toán NSNN năm 2022; báo cáo tình hình tài chính nhà nước năm 2022; báo cáo thực hành tiết kiệm, chống lãng phí năm 2023; tình hình hình thực hiện dự toán NSNN, đầu tư công năm 2023, kế hoạch năm 2024...

(3) Tiếp tục thực hiện giám sát văn bản quy phạm pháp luật thuộc lĩnh vực của Ủy ban phụ trách.

(4) Giám sát việc thực hiện các Nghị quyết của Quốc hội đã ban hành, các kiến nghị các kết luận giám sát chuyên đề, giám sát thường xuyên của Ủy ban.

(5) Phối hợp tham gia các đoàn giám sát chuyên đề của Quốc hội, UBTVQH và thực hiện các nhiệm vụ khác theo phân công.

2. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giám sát

Một là, xây dựng kế hoạch giám sát năm 2024 của Ủy ban kỹ lưỡng; phối hợp giữa các đoàn giám sát chuyên đề của Quốc hội, UBTVQH với thực hiện Chương trình giám sát của Ủy ban TCNS và các hoạt động thẩm tra khác một cách hợp lý để bảo đảm tính chủ động, phù hợp với khả năng đáp ứng của bộ máy tham mưu, phục vụ. Sớm ban hành kế hoạch giám sát chi tiết và đề cương giám sát cụ thể, rõ ràng để gửi đến đối tượng giám sát, nhằm bảo đảm các cơ quan, tổ chức được giám sát có thời gian để chuẩn bị báo cáo đầy đủ và chất lượng theo yêu cầu.

Hai là, đối với chuyên đề giám sát tối cao của Quốc hội: Đoàn giám sát đã ban hành kế hoạch, đề cương chi tiết gửi tới Chính phủ và các bộ, ngành, địa phương. Đề nghị các bộ, ngành, địa phương, các Đoàn đại biểu Quốc hội sớm có kế hoạch triển khai công tác giám sát và gửi báo cáo về đoàn giám sát theo đúng thời gian và nội dung quy định.

Tổ giúp việc của đoàn giám sát chủ động chuẩn bị nghiên cứu các tài liệu, các báo cáo tổng kết, báo cáo định kỳ hằng năm của Chính phủ và các báo cáo giám sát, báo cáo kiểm toán, thanh tra liên quan đến nội dung của đoàn giám sát để tổng hợp các nội dung trọng tâm, trọng điểm cần giám sát. Thực tế cho thấy, hoạt động giám sát trực tiếp qua tổ chức làm việc với các bộ, ngành và trực tiếp tại một số địa phương là rất quan trọng, qua đó đoàn giám sát có thể nắm chắc, đánh giá đúng tình hình thực thi pháp luật, thực tế tổ chức thực hiện các luật, Nghị quyết của Quốc hội; ghi nhận những vấn đề tồn tại, hạn chế, khó khăn, vướng mắc sát thực tiễn. Tuy nhiên, thời gian và nguồn lực không thể cho phép triển khai giám sát thực tế trên diện rộng, mà phần lớn các thông tin để tổng hợp, phục vụ báo cáo kết quả giám sát sẽ phải thông qua báo cáo của các bộ, cơ quan trung ương, địa phương và các cơ quan hữu quan; bên cạnh đó, cần tổng hợp, sử dụng tối đa các thông tin, dữ liệu từ báo cáo của các cơ quan như: kiểm toán nhà nước, thanh tra Chính phủ... là những nguồn tài liệu tham khảo rất hữu ích đối với đoàn giám sát. Vì vậy, Tổ giúp việc của đoàn giám sát chủ động nghiên cứu sớm các tài liệu sẽ giúp cho các đoàn giám sát thu thập, phân tích và tổng hợp thông tin, phục vụ kịp thời cho hoạt động của đoàn giám sát.

Ba là, tổ chức hoạt động giám sát hiệu quả, tiết kiệm; phối hợp hiệu quả với Hội đồng dân tộc, các Ủy ban của Quốc hội và các cơ quan hữu quan trong triển khai các nội dung giám sát.

Bốn là, tiếp tục chú trọng việc rà soát việc thực hiện các kết luận, kiến nghị của đoàn giám sát các năm trước để đôn đốc các cơ quan, tổ chức, cá nhân thực hiện.

Năm là, tăng cường việc khai thác kết quả các cuộc giám sát tối cao, giám sát chuyên đề đã thực hiện và kết quả của các cơ quan thanh tra, kiểm toán, điều tra phục vụ hoạt động giám sát.

Trên đây là một số nội dung tham luận của Thường trực Ủy ban TCNS tại Hội nghị triển khai thực hiện Chương trình giám sát của Quốc hội và Ủy ban Thường vụ Quốc hội năm 2024. Thường trực Ủy ban TCNS trân trọng báo cáo./.

THƯỜNG TRỰC ỦY BAN TCNS